

scenár

Predmet	Mechanika - moment zotrvačnosti
Dĺžka	1:39
Hlavné ciele	Určte uhlové zrýchlenie a moment zotrvačnosti kolesa.
Podrobné ciele	Rotačný pohyb, moment zotrvačnosti, uhlová rýchlosť a zrýchlenie.
Štruktúra a popis experimentov:	
1. Úvod	Popis: Pri páde závažia ide o rovnomerne zrýchlený pohyb a koleso sa otáča rovnomerne zrýchleným pohybom.
2. hlavný predmet	Popis: Definovanie momentu sily a momentu zotrvačnosti.
Časť 1	Roztáčanie kolesa pomocou konštantnej sily
(0:40)	Pomôcky: koleso, stojan, meter, závažia, váhy, šnúrka
(0:49)	<p>Popis: Koleso upevníme na stojan, aby sa mohlo voľne otáčať. Zmeriame priemer kolesa ($2 \cdot R = 0,65 \text{ m}$), hmotnosť závažia ($m_z = 55 \text{ g}$) a kolesa ($m_k = 1,65 \text{ kg}$). Závažie umiestnime na nitku a upevníme na koleso, aby mohlo voľne padať na podložku. Závažie nastavíme tak, aby bolo vo výške h nad podložkou. Po uvoľnení kolesa závažie začne padať nadol so zrýchlením a a súčasne roztáča koleso s uhlovým zrýchlením ε. Pád závažia trvá čas t a z prejdenej dráhy $h = \frac{1}{2} a t^2$ dokážeme určiť zrýchlenie a. Pri dopade závažia na podložku sa koleso pootočilo o uhol $\alpha = \frac{1}{2} \varepsilon t^2$, z ktorého zase dokážeme určiť uhlové zrýchlenie. Porovnaním výsledkov môžeme potvrdiť vzťahy: $h = \alpha R$- dĺžka kruhového výseku pootočenie je rovná dĺžka dráhy pádu $a = \varepsilon R$. - zrýchlenie je úmerné tangenciálnemu zrýchleniu krát polomer Pri páde závažia pôsobí na koleso moment sily rovný $M = R \cdot G = R \cdot (m g)$. Pre moment sily platí i vzťah $M = J \varepsilon$, kde J je moment zotrvačnosti kolesa. Porovnaním momentov a známej uhlovej rýchlosti môžeme určiť moment zotrvačnosti kolesa.</p> <p>$t = 1.56 \text{ s}$, $h = 0.71 \text{ m}$, $\alpha = 126^\circ$, $a = 0.587 \text{ m/s}^2$, $\varepsilon = 1.81 \text{ rad/s}^2$, $J = 0,091 \text{ kg.m}^2$ $a = g \cdot 2 \cdot m_z / (m_k + 2 \cdot m_z)$</p>
(1:25)	<p>Pri druhom pokuse použijeme závažie s dvojnásobnou hmotnosťou ($m_z = 110 \text{ g}$) pričom ostatné podmienky experimentu sa nemenia. Keďže závažie je 2x ťažšie aj tak moment sily by mal byť dvojnásobný a zrýchlenie s uhlovým zrýchlením približne 2x väčšie. Aký bude čas pádu?</p>

	<p>otázky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aký je vzťah medzi h a α? 2. Po dopade závažia bude otáčavý pohyb rovnomerný alebo zrýchlený? 3. Kde treba umiestniť závažia o dvojnásobnej hmotnosti aby sa koleso otáčalo rovnakou uhlovou rýchlosťou? <p>Záver: Pád závažia spôsobuje konštantnú silu a moment sily, ktorý roztáča koleso.</p>
<p>4. Zhrnutie, vyhodnotenie a poznámky</p>	<p>Porovnanie otáčavého a zrýchleného pohybu. Je možné určiť aj moment zotrvačnosti na základe teoretického vzťahu.</p> <p>Úroveň: gymnáziá, stredné odborné školy (1. ročník, ISCED 3)</p>